

Соціологічна асоціація України: новини, події, плани

Звітна доповідь Президента Соціологічної асоціації України В. С. Бакірова VIII з'їзду САУ (24 квітня 2015 р.)

Шановні делегати і гості з'їзду!

Дорогі друзі!

Перш за все від імені Правління Соціологічної асоціації України висловлюю вам щирю вдячність за те, що в такий важкий, драматичний для нашої країни час ви знайшли можливість приїхати на наш з'їзд та взяти участь у його роботі. Наша особлива вдячність колегам із Криму та Донбасу: Рефіку Джаферовичу Куртсеїтову, Борису Григоровичу Нагорному, Валерію Васильвичу Бурезі, Світлані Вікторівні Хобті, Катерині Михайлівні Котеленець, Ользі Сергіївні Петренко, Сергію Олександровичу Кравцову, Олені Володимирівні Біклі, Валерію Миколайовичу Зибцеву, Олені Юріївні Клименко, Валентині Іванівні Ніколаєвій, Наталії Сергіївні Скок, Богдану Васильовичу Слющинському та іншим колегам. Дякуємо вам, шановні друзі, за вашу відданість справі соціології, за мужність, яку ви виявили, щоб бути присутніми на нашому з'їзді. Ваша участь у роботі вищого органу Соціологічної асоціації України зайвий раз продемонструвала єдність нашої організації, а, отже, єдність нашої країни. Я вже неодноразово говорив про те, що тільки Соціологічна асоціація висловила своє ставлення до подій жовтня-листопада 2013 р., зокрема до розгону Євромайдану 30 листопада 2013 р. У зверненні до В. Януковича, яке було одноставно прийнято на засіданні Правління САУ 10 грудня 2013 р., в якому взяли участь представники всіх регіонів України, в тому числі Криму, Донецька та Луганська, так от, у цьому зверненні ми вимагали від Президента покарати тих, хто віддав злочинний наказ щодо побиття студентів та інших учасників Майдану.

Я впевнений, що наша асоціація і в подальшому буде демонструвати свою єдність у вирішенні проблем, які виникають як у життєдіяльності соціологічної спільноти, так і у житті суспільства в цілому. Адже, на моє глибоке переконання, одним із найважливіших завдань Соціологічної асоціації України, якщо хочете, її місією є всляке сприяння консолідації соціологічної спільноти та українського суспільства в цілому, порозумінню мешканців різних регіонів нашої країни, в тому числі завдяки

формуванню у них соціологічного мислення.

Я хочу привітати наймолодших гостей нашого з'їзду – учасників XIII Всеукраїнської наукової конференції студентів та аспірантів «Соціологія у постсучасності», майбутніх корифеїв вітчизняної та світової соціології, які представляють різні соціологічні школи нашої країни.

Готуючи звіт про роботу САУ протягом 2011-2015 років, ми звернулись до наших регіональних відділень з проханням надіслати інформацію щодо їхньої діяльності у зазначений термін. Отже, ця доповідь є звітом про вашу роботу, шановні колеги.

Що ж було зроблено соціологами України протягом останніх чотирьох років, у тому числі за ініціативи Правління САУ та бюро її регіональних відділень.

Почну з організаційної та фінансової роботи асоціації, якою опікувалась віце-президент САУ Людмила Георгіївна Сокурянська. Перш за все схарактеризую кількісний та якісний склад САУ. Як свідчить отримана Правлінням інформація, сьогодні Соціологічна асоціація України налічує близько 800 індивідуальних членів та 19 колективних членів. Протягом останніх чотирьох років до асоціації вступили майже 100 індивідуальних та 5 колективних членів. Вийшли зі складу САУ близько 120 осіб (переважно колишні студенти ВНЗ). У складі САУ близько 80 докторів наук, більше 300 кандидатів наук, 128 студентів та аспірантів, 75 керівників різних соціологічних підрозділів. Українські соціологи є ректорами деяких вищих навчальних закладів (В. П. Андрущенко, В. С. Бакіров, Л. В. Губерський), входять до складу численних міжнародних професійних та громадських організацій, органів влади та місцевого самоврядування. Так, голова Запорізького регіонального відділення САУ Едуард Анатолійович Гугнін сьогодні є заступником голови Запорізької обласної державної адміністрації, а член Харківського відділення САУ Світлана Олександрівна Горбунова-Рубан є віце-мером Харкова. Свого часу віце-губернаторами Харківщини були доктор соціологічних наук Олександр Леонідович Сидоренко та док-

тор соціологічних наук Людмила Олександрівна Белова.

Важливо зазначити, що в останні роки по-жвавилась робота з прийому до САУ студентів та аспірантів. Особливо активна така робота ведеться у Львівському, Дніпропетровському, Харківському, Закарпатському та Чернівецькому відділеннях САУ.

Восени минулого року в нашій асоціації з'явилося ще одне регіональне відділення – Черкаське. Ми раді вітати делегатів нашого з'їзду, які представляють нове відділення САУ: Людмилу Андріївну Дудко – голову Черкаського відділення САУ, Анжелу Іванівну Бойко, Марію Йосипівну Дмитренко, Тетяну Дмитрівну Чубіну. На відміну від інших регіональних відділень САУ, які були створені та працюють перш за все на базі вищих навчальних закладів, Черкаське відділення створено за ініціативи співробітників Черкаського бізнес-коледжу та підтримки його ректора – професора Кукліна Олега Володимировича.

Правління асоціації тісно співпрацює з більшістю регіональних відділень САУ. Хоча висловити велику вдячність усім керівникам регіональних відділень за активну роботу в нашій асоціації.

Надзвичайно цікавою та різноманітною в останні чотири роки була робота Херсонського відділення САУ, яким сьогодні керує Микола Анатолійович Гоманюк. Докладніше про роботу цього відділення, як і деяких інших регіональних відділень САУ, можна дізнатися, зайшовши на офіційний сайт нашої організації.

На жаль, нам не вдалося налагодити співпрацю з Хмельницьким та Чернігівським відділеннями САУ та відновити роботу Житомирського відділення, яке протягом декількох років успішно працювало на чолі з Оленою Михайлівною Диковою-Фаворською, яка зараз працює в Києві. Завданням майбутнього складу Правління САУ має бути створення регіонального відділення САУ в Полтаві та Вінниці.

Певні труднощі виникали у звітний період зі сплатою членських внесків до САУ, особливо після VII з'їзду, на якому розмір індивідуального внеску був збільшений з 25 грн. до 100 грн. Не завжди своєчасно сплачувались як індивідуальні, так і колективні внески. Тим не менш, з травня 2011 р. по 1 квітня 2015 р. на рахунок САУ було перераховано 78 859 грн. З них на різноманітні заходи, здійснені під егідою САУ (проведення Шкіл молодого соціолога, видання «Українського соціологічного журналу», друкування інструментарію досліджень, здійснення за рішенням Правління САУ; виготовлення медалі САУ «За видатний внесок у розвиток соціології» тощо), було витрачено 74 724 грн., про що свідчать відповідні банківські документи. Сьогодні на рахунку САУ близько 16 400 грн. Докладніше про це, мабуть, йтиметься у виступі

голови ревізійної комісії САУ Валентини Іванівни Подшивалкіної.

За статуттом САУ, найважливішими завданнями Соціологічної асоціації України є об'єднання зусиль соціологів країни у справі розвитку соціологічної науки та освіти, популяризація нашої науки, підвищення її рейтингу, особливо у тих регіонах чи містах, які не вважаються провідними центрами вітчизняної соціології; поліпшення професійної підготовки соціологічної молоді тощо. Саме з цих завдань ми виходили, організовуючи роботу Шкіл молодого соціолога (керівник програми САУ «Школа молодого соціолога» Л. Г. Сокур'янська). Протягом 2011-2015 років було проведено 4 таких школи. У 2011 р. робота школи, яка проходила на базі Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, була присвячена питанням методології та методики соціологічного аналізу українського суспільства. У 2013 році було проведено дві школи: в Умані та Запоріжжі. Перша з них – Школа соціолога-практика «Соціологічне забезпечення соціальної політики» – проходила на базі Національного університету садівництва (м. Умань). Її організаторами, окрім САУ та Харківського національного університету, були Черкаська обласна державна адміністрація та Черкаська обласна рада. Вперше слухачами Школи були представники соціологічних служб обласних державних адміністрацій. За їхніми відгуками, майстер-класи провідних вітчизняних соціологів, в роботі яких вони взяли участь, були надзвичайно корисними для їхньої професійної діяльності.

Організатором наступної Школи (Школи майбутнього соціолога «Соціологічна співдружність») були САУ, зокрема її молодіжний сектор на чолі з Олександром Дейнекою, Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна та Запорізький національний університет. До участі в роботі школи були запрошені студенти-старшокурсники та аспіранти соціологічних факультетів ВНЗ України.

У червні 2014 року на базі Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича була проведена Школа молодого соціолога «Глобальні контексти української соціології: вивчати і навчати», до участі у якій були запрошені молоді викладачі соціологічних дисциплін.

Окрім того, на прохання Черкаського відділення САУ у листопаді 2014 року на базі Черкаського бізнес-коледжу було проведено семінар викладачів вищих навчальних закладів I-IV рівня акредитації Черкаської області «Соціологічні інтерпретації сучасного суспільства: вивчати і навчати».

Всього в роботі Шкіл та семінару взяли участь близько 100 учасників. Слухачі шкіл не тільки брали участь у майстер-класах відомих вітчизняних соціологів, але й готували

підсумкові творчі роботи, кращі з яких були опубліковані в українських соціологічних виданнях. Важливою складовою роботи Шкіл була їхня культурна програма. Учасники шкіл, серед яких були представники всіх регіонів України, зокрема таких міст, як Київ, Харків, Одеса, Дніпропетровськ, Донецьк, Луганськ, Ужгород, Запоріжжя, Чернівці, Черкаси, Луцьк, Херсон, Львів, Івано-Франківськ, Умань, Дрогобич та ін., мали змогу познайомитися з історією, культурними та природними пам'ятками того регіону чи міста, де проводилися Школи. Так, учасники Школи познайомилися з Франковим краєм, здійснили екскурсію до музею-садиби Івана Франка у Нагуєвичах та музею Бруно Шульца, були гостями всевітньовідомої Міжнародної клініки реабілітації за методом В. Козьявкіна у Трускавці; відвідали перлину паркового мистецтва Софіївку та центр хасидської релігії в Умані; острів Хортицю та меморіальний комплекс «Запорізька січ»; слухали органну музику у католицькому соборі та чоловічий хор православного храму у Чернівцях, побували у Канєві на могилі Тараса Шевченка.

Проте головним результатом роботи Шкіл, на думку їхніх організаторів та учасників, є міцні професійні та дружні стосунки, які склалися між слухачами Шкіл, що, безперечно, сприятиме згуртованості соціологічної спільноти України в її теперішньому та майбутньому.

Наша велика вдячність всім майстрам, які брали участь у проведенні Шкіл: Євгену Івановичу Головасі, який брав участь практично у всіх (за винятком однієї) Школах; Наталії Йосипівні Черниш, Андрію Петровичу Горбачику, Людмилі Георгіївні Сокурянській, Володимирі Борисовичу Євтуху, Володимирі Абрамовичу Полтораку, Ларисі Михайлівні Хижняк, Світлані Андріївні Щудло, Максиму Анатолійовичу Лепському, Юлії Георгіївні Сороці, Оксані Якимівні Даниленко, Віталію Михайловичу Онищуку, Світлані Володимирівні Романенко, яка робила майстер-класи на всіх Школах; Ірині Іванівні Шеремет, Олександрі Сергійовичу Голікову, Людмилі Григорівні Проценко. Як бачимо, наші майстри також представляли всі регіони України. Два майстер-класи в межах роботи Шкіл молодого соціолога були проведені Президентом Соціологічної асоціації України.

За підтримки САУ протягом звітного періоду були проведені всеукраїнські студентські олімпіади та конкурси студентських робіт з соціології у Києві, Харкові, Луганську.

Серед заходів, здійснених Соціологічною асоціацією України, що стали подіями у житті нашої професійної спільноти, назвемо II Конгрес Соціологічної асоціації України «Соціологія і суспільство: взаємодія в умовах кризи». Конгрес був проведений 17-19 жовтня 2013

року на базі Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Участь у Конгресі взяли близько 500 соціологів України, Росії, Білорусії, Казахстану, Литви, Вірменії, Молдови, Польщі, Угорщини, Німеччини, США, Великої Британії та інших країн. Українські учасники представляли практично всі соціологічні центри нашої країни, зокрема освітні та дослідницькі установи Харкова, Києва, Дніпропетровська, Донецька, Одеси, Луганська, Запоріжжя, Луцька, Львова, Кривого Рогу, Ужгороду, Умані, Мелітополі, Сум, Дніпродзержинська, Сімферополя, Івано-Франківська та інших міст. Великою подією стала участь у Конгресі метра сучасної соціологічної науки доктора філософських наук, професора Володимира Олександровича Ядова.

Велику увагу учасників II Конгресу САУ привернув «круглий стіл» «Теоретичні проблеми дослідження суспільств, що трансформуються», проведений за ініціативи професора Ядова В. О. та професора Хмелько В. Є.

За звітний період Правлінням САУ було проведено 5 інтернет-конференцій з проблем соціологічної освіти, результати яких публікувалися у вітчизняних соціологічних виданнях, у тому числі в «Українському соціологічному журналі», який був заснований САУ та Харківським національним університетом імені В. Н. Каразіна у 2008 р. Маємо висловити щирі вдячність за організацію, проведення та підготовку до друку матеріалів інтернет-конференцій члену Правління САУ Світлані Володимирівні Романенко.

Окрім зазначених конференцій, за ініціативи чи під патронатом САУ та її регіональних відділень було організовано та проведено близько 150 міжнародних та загальнонаціональних конференцій, семінарів, «круглих столів». Серед них такі, як щорічні «Харківські соціологічні читання», «Панінські читання» та «Якубинська наукова сесія», «Проблеми розвитку соціологічної теорії (м. Київ)», «Одеські читання з соціальних наук», «Львівський соціологічний форум», «Сучасні соціально-гуманітарні дискурси» (м. Дніпропетровськ), «Придніпровські соціально-гуманітарні читання» (м. Кіровоград), «Сучасні суспільні проблеми у вимірі соціології управління» (м. Донецьк), щорічні конференції з проблем освіти, які організовує Харківський гуманітарний університет «Народна українська академія», та ще багато інших конференцій, які проводились у Луцьку та Чернівцях, Ужгороді та Херсоні, Сумах та Івано-Франківську, Луганську та Тернополі.

Одним із важливих напрямів роботи САУ є наукові дослідження різноманітних проблем життєдіяльності сучасного українського суспільства, в тому числі здійснені дослідницькими комітетами САУ. На сьогодні при САУ

zareestrowano 23 doslidnyckych komiteti. Prote pracujut' daleko ne vsi z nich. Narazi Pravlennja, zokrema vice-prezident SAU z pitan' roboti doslidnyckych komitetiv Natalija Jiosipivna Cernis, otrimala informaciju pro dijalnists' lishe dejakich komitetiv.

Ця інформація свідчить про те, що, на жаль, діяльність дослідницьких комітетів САУ, особливо в останній час, носила спорадичний характер і мала тенденцію до згорання пошукових ініціатив практично у всіх сферах соціологічного знання. Звичайно, це можна пояснити різким загостренням соціально-політичної ситуації, системною кризою усього сучасного українського суспільства, послабленням традиційних зв'язків між соціологами різних регіонів країни. Разом з тим деякі провідні комітети САУ, які завжди задавали тон у науково-дослідній активності нашої академічної спільноти, не тільки не зменшили масштаби своєї діяльності, але й вийшли на нові рубежі і досягли вагомих результатів.

Це стосується насамперед провідного комітету САУ з питань логіки і методології соціологічного дослідження (керівник – проф. Яковенко Ю. І.). Як видно із звіту про діяльність цього комітету, розміщеного на сайті САУ, члени цього комітету організували і провели роботу секції «Сучасна соціологія у пошуках адекватної методології та теорії» в рамках роботи II Конгресу САУ, на якій було висунуто низку важливих в теоретико-методологічному плані положень і принципів, довкола яких розгорнулися наукові дискусії. Ще одним науковим доробком цього комітету можна вважати завершення у 2014 р. виконання НДР на тему: «Методологія порівняльно-культурних досліджень сучасних суспільств». Основним науковим продуктом названої теми стала процедура якісної та кількісної перевірки валідності та надійності шкали культурного інтелекту в Україні. Загалом представники цього комітету протягом звітного періоду оприлюднили 8 наукових публікацій, в тому числі колективні монографії та розділи у щорічних моніторингових дослідженнях Інституту соціології НАН України, матеріали проведення Міжнародного конкурсу «Кращий молодий соціолог року», статті у фахових соціологічних виданнях.

Два комітети САУ – з питань соціології культури та соціології комунікацій під проводом Наталії Вікторівни Костенко виступили організаторами низки досліджень, результати яких було видано у двох монографіях, статтях, матеріалах реалізації як вітчизняних наукових проєктів (моніторинг з дослідження ціннісної структури суспільства, споживання у сфері культури та медіа, 2011-2014 рр., дослідження цінностей учасників Євромайдану, 2013 р.), так і фрагментів з виконання міжнародних проєктів (насамперед Європейського соціального досліджен-

ня (2011 і 2013 рр.), проєкту «Регіон, нація та інше: інтердисциплінарне та міжкультурне переосмислення України», (2012-2015 рр.), що координується Університетом Санкт-Галлена у Швейцарії, та ін.

Комітет САУ з питань соціології народонаселення та демографічної освіти (керівник – Ірина Михайлівна Прибиткова) протягом звітного періоду працював в режимі моніторингу шести головних проблем, які мають неабияку практично-політичну значущість для нашого суспільства. Особливістю науково-дослідної діяльності цього комітету можна вважати скерування його представників на різноманітні види співпраці з Президією НАН України, Інститутом законодавства Верховної Ради та Міжнародної організації з міграції, проблем правового захисту українських мігрантів в Європі, комітетами Верховної Ради (зокрема, участь у слуханнях Комітету Верховної Ради України з питань прав людини, національних меншин і міжнародних відносин), участь у роботі низки «круглих столів» всеукраїнського масштабу, активна співпраця з провідними ЗМІ країни.

Комітетом з соціології освіти (керівник В.Бакіров) спільно з комітетом з соціології молоді (керівник Сокурянська Л. Г.) у 2014 році біло здійснено дослідження за програмою четвертої хвилі «Євростудента», результати якого вже опубліковані і можуть бути використані у нашій подальшій роботі. Ці ж комітети спільно з комітетом з соціології організації і управління (керівник Хижняк Л. М.) провели всеукраїнське дослідження «Соціокультурні бар'єри модернізації вищої школи в Україні», за результатами якого підготовлено монографію, яка вийде друком у травні цього року. Окрім того, протягом 2012-2014 років дослідницьким комітетом з соціології молоді були здійснені міжнародні дослідження «Ціннісні орієнтації та життєві плани сучасного студентства» (Україна, Росія, Білорусія, Вірменія) та «Університетське студентство: навчальні практики, політичні позиції, життєві стратегії» (Харків, Мінськ, Вільнюс). Сьогодні комітет з соціології молоді здійснює українсько-польське дослідження «Студентство пограниччя: соціологічний портрет», а також бере участь у дослідженні «Випускник-2015», яке проводиться серед школярів випускних класів прикордонних регіонів Польщі, Словаччини, Угорщини та України.

Але ці приклади плідної науково-дослідної діяльності провідних комітетів САУ не можуть зняти з порядку денного нагальну потребу відновлення дослідницького потенціалу усього загалу соціологів нашої країни, активізації їхніх зусиль з вироблення нових, нетривіальних методологічних підходів та методичних технологій аналізу сучасного українського суспільства, визначення його сутнісних рис і

характеристик як суспільства нового, незнаного раніше типу, назву для якого нам усім ще належить встановити.

Згідно з отриманою Правлінням САУ інформацією, вітчизняними соціологами протягом останніх чотирьох років було здійснено більше 150 дослідницьких проектів від міжнародного до регіонального рівнів. Так, соціологи різних дослідницьких центрів країни протягом звітної періоду працювали над науково-дослідницькими проектами з фінансуванням за результатами конкурсів:

- Європейської Сьомої Рамкової програми,
- Фонду фундаментальних досліджень Швейцарії,
- Національного наукового фонду США,
- дослідницької програми НАТО,
- Інституту Відкритого Суспільства,
- Інституту Кеннана у Вашингтоні,
- програми Fullbright,
- програм DAAD,
- програми «Case» академічного прикордонного співробітництва,
- Академії наук Словенії, Росії, Угорщини, Білорусії та України,
- університетів Канади, Німеччини, Франції, Великої Британії, Польщі,
- дослідницьких програм уряду Японії тощо.

Одним з найбільш вагомих результатів стала спеціальна доповідь Світового Банку по Україні «Зайнятість та соціальна згуртованість: кейс України, 2012-2013», представлена у: «The World Bank Report 2013: Jobs». Доповідь підготовлена доц. Бабенко Світланою (Київський національний університет імені Тараса Шевченка) у співавторстві з економістами Києво-Могилянської академії та Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана.

Протягом звітної періоду продовжена участь (з 2004 р.) українських соціологів у потужному та найавторитетнішому соціологічному дослідницькому проекті в Європі - «Європейське соціальне дослідження». Проведено п'яту (2010\11) та шосту (2012\13) хвилі опитування в Україні, що стало можливим перш за все завдяки активності національного координатора по Україні Андрія Петровича Горбачика, члена наукової ради проекту від України Євгена Івановича Головахи, Інституту соціології НАН України, компанії «Социс», яка забезпечила проведення опитувальних робіт, а також грантовий підтримці Міжнародного фонду «Відродження» та НАН України. Нова хвиля дослідження, яка мала відбутись у 2014 році, є на грані зриву через проблеми фінансування.

У 2010-2012 рр. проведено збір емпіричних даних в межах 6-ї хвилі програми Світового дослідження цінностей (WVS) та проекту Європейського дослідження цінностей (EVS) (ке-

рівник опитувальних робіт по Україні – Ольга Миколаївна Балакірева). Важливим результатом виконання цих проектів стало включення даних по Україні до Атласу Європейських цінностей.

Соціологи Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна здійснюють сьогодні масштабне соціологічне дослідження «Кордони Європейського Союзу: потенціали і виклики еволюції концепцій кордонів у світі періоду закінчення холодної війни» (2012 – 2016 р.р.), що фінансується Європейською Комісією в межах 7 Рамкової Програми (обсяг фінансування 207 тис. євро; керівник – Ольга Аркадіївна Філіппова), а також дослідження «Інноваційний підхід до мотивації організацій щодо проведення науково підтверджених впрофілактичних втручань серед споживачів ін'єкційних наркоманів» (2012– 2016 р.р.), що фінансує Національний інститут здоров'я США (керівник – Ольга Аркадіївна Філіппова).

Я думаю, що в цій залі немає жодної людини, яка б не погодилась зі мною у тому, що найбільш знаним та авторитетним проектом, що реалізується в Україні протягом останніх 23 років, проектом, який не має аналогів у світовій соціології, є моніторинг Інституту соціології НАН України. У минулому році сталася видатна й безпрецедентна (наразі в історії української соціальної науки) подія – творчий колектив авторів Моніторингу був удостоєний Державної премії України у галузі науки і техніки. Вітаємо Валерія Михайловича Ворону, Євгена Івановича Головаху та весь колектив Інституту соціології з високою державною нагородою!

За результатами проектів, реалізованих протягом 2011-2014 рр., опубліковано близько 90 монографій та більше 4000 наукових статей.

Майже кожне регіональне відділення САУ має періодичні видання з соціології. Всього таких видань 80, більше 30 з яких є фаховими. Як зазначалось вище, САУ спільно з соціологічним факультетом Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна видає «Український соціологічний журнал», публікація в якому для членів САУ є безкоштовною, оскільки видання журналу здійснюється за кошти асоціації, тобто за наші з вами щорічні внески, а також за кошти Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна.

Під патронатом САУ також виходять такі електронні соціологічні видання, як «Молодь у Центральній та Східній Європі. Соціологічні студії», «Молодіжна політика: проблеми та перспективи» (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка та Львівське відділення САУ), «Соціологія майбутнього: науковий журнал з проблем со-

ціології молоді та студентства» (Харківській національний університет імені В. Н. Каразіна та Харківське відділення САУ) та ін.

Надзвичайно важливою ланкою роботи САУ є її міжнародна діяльність, якою опікується віце-президент САУ Ольга Дмитрівна Куценко.

Основні зусилля у цьому напрямі були спрямовані на підтримку регулярного членства САУ у Міжнародній та Європейській соціологічних асоціаціях (МСА та ЄСА) та розвитку регулярних контактів з ними. Це передбачало забезпечення щорічної сплати колективних членських внесків САУ, щорічне звітування про стан національної асоціації перед Радою національних асоціацій МСА та ЄСА, регулярна участь у зборах Ради національних асоціацій та Асамблеї Рад МСА.

Членські внески САУ сплачувались щорічно до МСА, що дозволило САУ отримати грант на організацію конференції та нашого з'їзду. На жаль, за браком коштів членські внески САУ сплачені до ЄСА тільки по 2013 рік (сплата 200 євро раз на 2 роки), на даний момент членство САУ в ЄСА призупинено.

Діяльність МСА та ЄСА, як зазначалось вище, передбачає проведення щорічних зборів Ради ЄСА та зборів Ради МСА (раз на два роки). За браком коштів О.Д.Куценко як віце-президент САУ з міжнародної діяльності взяла участь лише у двох зборах Рад: в асамблеї Ради національних асоціацій ЄСА, яка пройшла у Парижі в штаб-квартирі ЄСА 25 жовтня 2012 р., та у 3-й конференції Ради національних асоціацій МСА «Соціологія у часи безладу: порівняльні підходи», яка пройшла в Анкарі (Туреччина) 13-16 травня 2013 р.

Незважаючи на фінансові проблеми, українські соціологи (переважно за власний кошт або за кошт приймаючої сторони) беруть участь у конференціях, конгресах тощо, які відбуваються за кордоном. Так, в роботі 13-го Світового конгресу соціології МСА, який пройшов в Японії (Йокогама) у 2014 р., українська соціологія мала достатньо значне представництво: 12 наших колег взяли участь у конгресі (серед них не тільки кияни – В. Паніотто, Н. Харченко, О. Красновський, Д. Хуткий, А. Сімкович, А. Рябчук, А. Марченко, Г. Герасименко, В. Іщенко, В. Жовновата, але й голова Рівненського відділення САУ Олеся Миколаївна Кириленко та голова Південноукраїнського відділення САУ Оксана Рейнгольдівна Личковська).

У 2013 році САУ взяла участь у європейському конкурсі на отримання права провести 12-у європейську конференцію з соціології, яка проходить раз на 2 роки і є вищим форумом Європейської асоціації національних соціологічних об'єднань. На форумі очікувалось до 4000 учасників. Аплікація готувалась спільними

зусиллями САУ та Української компанії з організації виставок «Євроіндекс» за підтримки Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, Київського національного університету імені Тараса Шевченка, Інституту соціології НАН України, Національного технічного університету «КПІ», Київського міжнародного інституту соціології, Національного університету «Києво-Могилянська академія», Фонду «Демократичні ініціативи». Обґрунтування доцільності та можливості проведення Європейської конференції у 2015 році презентовано О. Куценко в університеті м. Турін (Італія) на спеціальних зборах виконавчого комітету ЄСА. Проте, незважаючи на найвищі оцінки, які наша заявка отримала від членів виконкому ЄСА, САУ не виграла конкурс на право проведення 12-ї Європейської конференції у 2015 році. Перевага була надана м. Прага.

Важливим напрямом реалізації міжнародної діяльності САУ була організація роботи міжнародних літніх шкіл. Так, у межах проекту «Європейські візії та розрізнення: порівняльні дослідження у викладанні соціології» (2009-2012), здійсненого за фінансової підтримки програми Інституту Відкритого суспільства HESP\ReSET та академічної підтримки Європейської соціологічної асоціації й Соціологічної асоціації України, було проведено три 10-14 - денні міжнародні літні школи (в Криму), три проміжні 7-10 денні навчальні сесії (у Києві). Організатори та основні виконавці проекту: О. Д. Куценко (академічний директор, Київ), К. Вольяс (академічний співдиректор, Абердін, Велика Британія), А. П. Горбачик (виконавчий директор, Київ), С. С. Бабенко (координатор проекту).

У проекті взяли участь 30 молодих викладачів та дослідників з університетів України, Білорусії, Латвії, Росії, Молдови, Вірменії та Грузії. Серед українських учасників проекту були молоді викладачі з Київського, Харківського, Дніпропетровського, Івано-Франківського, Запорізького, Східноєвропейського національних університетів, а також Києво-Могилянської академії та Донецького університету управління.

З кінця 2013 року особливу увагу САУ було приділено широкому інформуванню соціологів закордонних університетів та дослідницьких інституцій про ситуацію в Україні. Зокрема, з лютого 2014 р. віце-президент з міжнародної співпраці кожний тиждень писала й направляла листи з аналізом перебігу ситуації в Україні, коментарями та листами на підтримку України до Міжнародної, Європейської, Російської, Німецької соціологічних асоціацій, до видатних соціологів різних країн.

Протягом останніх чотирьох років, як ніколи раніше, було багато роботи у комісії САУ з професійної етики, яку очолює Євген Іванович

Головаха. Комісією було підготовлено більше 50 висновків щодо тих чи інших дослідницьких проектів. При цьому надані висновки стосувались не тільки суто етичних проблем, але й питань щодо методології та методики досліджень, які передбачались проектами, поданими на розгляд комісії. З огляду на це, а також враховуючи численні суперечки та навіть конфліктні ситуації, які виникають сьогодні з приводу методів та процедури здійснення досліджень, у тому числі в зоні АТО, на анексованих та окупованих територіях, Правління САУ прийняло рішення щодо створення комісії з питань методології та методики соціологічних досліджень, запропонувавши очолити її Ользі Миколаївні Балакіревіч.

Звичайно, перелічене мною вище не вичерпує всього, що було зроблено нашою асоціацією за останні чотири роки. Зроблено багато, але далеко не все, що ми мали зробити.

Отже, чого ми не зробили. Окрім вже зазначеного вище (відсутність контактів з деякими регіональними відділеннями САУ, негаразди зі сплатою членських внесків, номінальне існування більшості дослідницьких комітетів САУ тощо), назву незадовільну, зокрема не завжди оперативну, роботу офіційного сайту САУ, який потребує суттєвого переоформлення (сподіваюсь, що це можна буде зробити завдяки отриманому нами цього року гранту від Міжнародної соціологічної асоціації), відсутність сайтів регіональних відділень, створення яких було передбачено резолюцією VII з'їзду САУ, тощо.

Але головне, що асоціація мала б зробити, але так і не змогла, – це те, що ми не відстояли соціологію як обов'язкову навчальну дисципліну. Хто, як не соціологи, мають говорити з майбутніми фахівцями про те, що відбувається у нашому суспільстві та світі в цілому; чому так відбувається, що може консолідувати Україну тощо. Складається парадоксальна ситуація. Сьогодні в Україні більш ніж 40 вищих навчальних закладів готують соціологів. Більше того незважаючи на складні процеси у вищій школі, професійна соціологічна підготовка у вищих навчальних закладах не звужується, а розширюється. Впродовж останніх років відкрито напрям підготовки «Соціологія» у низці університетів, зокрема у Київському національному технічному університеті «КПІ», Дрогобицькому державному педагогічному університеті імені Івана Франка, Івано-Франківському національному університеті імені Василя Стефаника та інших ВНЗ. Цього року в Івано-Франківську створено Соціологічний центр, на урочисте відкриття якого, яке відбудеться наприкінці травня – початку червня 2015 р., нас запросила голова Івано-Франківського відділення САУ Ольга Володимирівна Максимович. Все це утврджує статус соціології.

Але такої дисципліни, як соціологія, немає в навчальних планах. Що робити викладачам

соціології, особливо у тих ВНЗ, де немає спеціальної соціологічної підготовки. Більше того, за умов, що склалися, чому навчати студентів-соціологів, до якої діяльності їх готувати. Відповіді на ці питання ми намагалися знайти на засіданні «круглого столу» «Соціолог на ринку праці: чому навчати сучасних студентів», який проходив в межах «Харківських соціологічних читань – 2014». Сподіваюсь, що ми зможемо отримати корисну для нас інформацію і завдяки опитуванню випускників соціологічних факультетів та відділень ВНЗ України, яке зараз здійснюється за рішенням Правління САУ під керівництвом Світлани Володимирівни Романенко. Звичайно, університети, в яких здійснюється підготовка соціологів, не сидять, склавши руки. У багатьох із них (у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка, Харківському національному університеті імені В. Н. Каразіна, Дрогобицькому державному педагогічному університеті імені Івана Франка та деяких інших) ведеться активний пошук нових освітніх програм, які б підвищували якість освіти, інтегрували нас до європейського освітнього простору, зокрема реалізується освітній проект «Подвійний диплом», який передбачає спільну підготовку соціологів за гармонізованими освітніми програмами на засадах академічної мобільності.

І все ж таки, як нам виходити із ситуації, що склалася з викладанням соціології. Правління САУ неодноразово звертались до Міністерства освіти і науки України з пропозицією повернути соціології статус обов'язкової вузівської дисципліни. Але результату поки що немає. Отже, маємо думати, що робити далі, як довести можновладцям, що соціологія і соціологи потрібні нашій країні, що згортання соціологічної освіти і науки буде гальмувати наш рух до цивілізованого, освіченого суспільства, до суверенної, демократичної, правової, соціальної держави. Давайте думати разом, шановні колеги.

Завершуючи свою доповідь, хочу підкреслити головне – наша асоціація відбулася, вона об'єднала нас. Сьогодні ми не просто колеги, а друзі, однодумці, нас пов'язують не лише професійні, а й тісні дружні стосунки.

Хочу висловити щире вдячність всім членам Правління САУ, її віце-президентам, керівникам комісій та дослідницьких комітетів, головам та членам бюро регіональних відділень, вам, шановні делегати та гості з'їзду, всім соціологам країни за плідну роботу на благо нашої науки та українського народу.

Дякую за увагу!